

Oversigt over høringsvar og efterfølgende justeringer af:

Havsamarbejdets Fælles Strategi

I det følgende er der beskrevet:

1) En opsummering af indkomne forslag og bemærkninger, som er vurderet relevante at arbejde ind i Udspil til Havsamarbejdets Fælles Strategi.

Herefter er alle de enkelte, indkomne forslag oplistet, ud fra hvilket møde, de stammer fra.

2) Opsummering af de efterfølgende justeringer af den fælles strategi for Havsamarbejdet, på baggrund af høringsfasen og høringssvarene.

1. Opsummering af indkomne forslag og bemærkninger, som er vurderet relevante at arbejde ind i Udspil til Havsamarbejdets Fælles Strategi:

Større fokus på reduktion af næringsstoffer fra land: Havsamarbejdet kan styrke fokus på mere effektive rammer for reduktion af næringsstoffer, og den enkelte kommune kan styrke og fremme konkrete projekter på land.

Erhvervsfiskeri: Havsamarbejdet kan arbejde for at fremme fremtidens bæredygtigt erhvervsfiskeri. Interessevaretage for at fremme fiskeri, der har et lavere aftryk på havbunden og som kan bidrage til, at der samlet set kommer flere fisk. Dette kan være gennem udpegning af områder lukket for bundtrawl, og fremme af fiskeri på robuste arter.

Fokus på rovdyr og deres rolle i havets balance:

Dette kan indeholde tiltag til at få torsken og fladfiskene tilbage, og samtidig vurdere behovet for regulering af skarv og fiskeriaktiviteter.

Marin Naturnationalpark: Der bør arbejdes for etableringen af en Marin Naturnationalpark, eksempelvis i den nordlige del af Havsamarbejdets geografi.

Tiltag til begrænsning eller ophør med marin råstof-indvinding:

Der kan interessevaretages for at brugen af jomfruelige marine råstoffer begrænses mest muligt af hensyn til bevarelse af vigtige og biologisk værdifulde, eksisterende sand- og grusbanker.

Sæt en tidsplan for strategiens gyldighed:

Det foreslås at strategien revideres ca. hvert 6. år, med samme frekvens som Danmarks Havstrategi. Havsamarbejdets første strategi foreslås at vare frem til 2030, hvor de sidste 10 % strengt beskyttede havområder skal være udpeget nationalt.

I løbet af 2025 udarbejder Havsamarbejdet en handleplan med konkrete indsatser. Handleplanen foreslås ligeledes at følge sammen seksårige periode som strategien, men med mulighed for justering 1 gang i hver kommunale 4-årige valgperiode.

Miljøfremmede stoffer:

Det foreslås at indsatsen for reduktion af miljøfremmede stoffer i havet også er beskrevet i strategien. Miljøfremmede stoffer vurderes at være en væsentlig presfaktor i visse vandområder, og ingen østjyske kystområder har god kemisk tilstand.

Formidling af havmiljø og livet i havet:

Det foreslås, at strategien beskriver, at de enkelte kommuner tager initiativ til at fremme undervisningsforløb i skoler og på ungdomsuddannelser. Indsatsen kan med fordel koordineres med havformidlingsaktører som Kend Dit Hav fra Aarhus Universitet, hvor der kan samles undervisningsmateriale til fælles brug.

Naturpark Svanegrund

Det foreslås at Naturpark Svanegrund nævnes specifikt i strategien. Mål: At Havsamarbejdet understøtter etablering af Naturpark Svanegrund, og koordinerer indsatser og aktiviteter løbende med Naturparken.

1.2. Indkomne forslag til temamøde 1. oktober 2024 på Kattegatcentret:

Område: Djursland, Randers Fjord, Ebeltoft Vig

- Lav yngel opvækst/beskyttelse af fisk via udlægning af rivenet til beskyttelse mod skarv/sæl/trawlfiskere
- Lav stenrev og store sten på de stentomme grund/flak med fast grund
- Indsamle sten ved grusgrave/marker og genbrugscentre til stenrev
- Lav maritime nationalparker: Alt fiskeri af enhver art forbudt i 1/3 af de befiskede områder eller i alle kommuner.
- Forbud mod bundtrawlfiskeri og stop industrifiskeri i truede områder (Kattegat, Østersøen, Bælthavet).
- Regulering af skarv på yngleområder ved at oliere æg eller skræmme dem bort
- Regulering af landbruget (færre grise)
- Fokus på at udtage lavbundsarealer kystnært fra syd for Gjerri Id Nordstrand – Vandkær til Veggerslev Ådal
- Havmølle Å: Reducere udvaskning herfra, via naturlig omsætning af næringsstofferne (etablere stenstryg, mv., (der er en del organisk stof i udløbet til havet)

- Husk at udtage kystnære lavbundsarealer: Selvom de udleder til "åbent vand", udledes stadig til den store fælles pulje i de kystnære områder
- (Gen)Indføre dyrkningsfrie bræmmer langs vandløbene (mere end de nuværende 3m)
- Krav om min. 25m og op til 250m bræmmer langs vandløb, hvor det er nødvendigt
- Bedre rensningsanlæg, hvor de sikres mod overløb (via tanke og bassiner), og bedre rensning generelt
- Stop klapning – især kystnært (havet er ikke en losseplads)
- Stop råstofindvinding (ex. Jyske rev og Anholdt Rev)
- Stop muslingeskrab (kraftig nedgang af sandorm, børsteorm, rejer, tanglopper + alle fiskearter) samt mere fedtemøj
- Lav kunstige skjul i havet (ex. skibe, der sænkes, og er miljørensede inden)
- Genskab engene og luk dræn
- Læg store og små sten i åerne og stop sandvandring
- Algebelagte sten virker som renseanlæg
- Sæt mindstemålene på fisk op, og lav fredningstider på alle fisk

1.3. Indkomne borgerforslag til temamøde 22. oktober 2024 på Aarhus Rådhus:

Område: Aarhus Bugt, Begtrup Vig, Kalø Vig og Norsminde Fjord

- Har vi en tidsplan for hvornår vores mål i strategien skal være realiseret?
- Hvornår er det realistisk at se flere fisk i vores kystnære havområder?
- Erhvervsfiskeri: Husk fokus på dette erhvervs nøglerolle ift. havets balance, angående mængden af rovdyr (som store torsk), som er vigtige for den rette balance mellem byttedyr og rovdyr, og interaktionen til ålegræs og muslingerev. En torskebestand, der er udsat for hårdt fiskepres, er kollapsede. Uden de kystnære torskebestande, overtager krabber og søstjerner. Og de er en trussel mod banker af blåmuslinger, som ellers renser vandet og øger biodiversiteten. Overfiskeri er en meget stor del af de problemer med eutrofiering som vi ser i Danmark i dag. Ved siden af mangel på fisk bliver der en anden meget stor negativ effekt. Strukturering af økosystemer sker i høj grad Top-down. Hvis fisken, især store rovfisk, elimineres såsom er sket især rundt Danmark og i Nordatlanten, forandres hele økosystemet så at økøsten ligner kysteutrofiering. Adskillige videnskabelige artikler viser at kraftigt overfiskeri leder til kysteutrofiering. Problemet ligger i EU's fiskeripolitik, men den kan vi ikke ændre på kommunal eller regional niveau. Island og Norge er ikke med i EU og de har masser af fisk, også store fisk. Der er også problemerne med kysteutrofiering mindre.
- Husk at der er sket kæmpe tab af habitater for unge torsk (forsvundne ålegræs enge og stenrev)
- Kig til Norge, der stadig har store torsk mange steder – og hvordan de har forvaltet fiskeriet.
- Vi kan spare en masse CO2, klapning, penge og undgå at forringe havmiljøet, ved at placere Aarhus Rewater på eksisterende havnearealer.
- Vindmølleparker – er de et problem for marin biodiversitet, og skal man gøre indsigelser?
- Miljøfremmede stoffer: Vi bør også have dem med i strategien.
- Vigtigt med fokus på konkrete handlinger, der kan gøre en forskel på den korte bane. Reduktion af næringsstoffer fra landbruget bør være mere centralt nævnt i strategien. Vigtigt at benævne, at reduktion af næringsstoffer er en forudsætning for succesfuld udplantning af ålegræs, og fuld effekt af nye stenrev.
- Formidling: Det bør indskrives i strategien, at de enkelte kommuner skal inddrage skolerne og ungdomsuddannelserne i havmiljø, besøg til gennemførte projekter, sejlture på havet, indsamling af prøver, mv. Havsamarbejdet kan spille en rolle ift. at sikre politisk forankring i formidlingsindsatsen i den enkelte kommune, samt formidling af fælles

undervisningsmateriale.

- Jægerne og deres organisationer kan bruges mere aktivt i Havsamarbejdet og til formidling af jægernes store frivillige arbejde med registrering og mærkning af fugle - og formidling til borgerne.
- Der er mange aktører i Havsamarbejdet og samarbejdspartnere. Vigtigt at beskrive rollefordeling, da der ofte er person-overlap fra de frivilliges side i flere initiativer som Ren Horsens Fjord, Kysthjælper, m.v.
- Kilder til Kvælstof: Det ønskes at hver kommune sørger for at kende kvælstofbelastningen i egen kommune og kilder, så man kan vurdere effekt af indsatserne som øgede randzoner, braklægning af kystnære landbrugsarealer med stor udvaskning. Ud fra kvælstof-retentions kortene bør kommunerne kunne handle effektivt og målrettet, ift. at udtage de markjorder af drift, som giver størst effekt.

-Husk fokus på at forbedre havbunden – der mangler sandbund, som i dag er dækket af et lag mudder (døde alger). Sandbunden kan komme igen, hvis mængden af næringsstoffer reduceres, og laget med døde alger omsættes naturligt.

- Har vi tabt noget af det oprindelige ålegræs, der kunne vokse på dybt vand? Evt. tage DNA prøver for at finde ud af om der er genetisk forskel på forskellige vækstformer, og om det kan have betydning for hvor dybt ålegræsset kan brede sig i dag.

1.4. Indkomne forslag til temamøde 23. oktober 2024 på Hedensted Rådhus:

Område: Horsens Fjord og omegn

- Mange interesserede spørgsmål til Naturpark Svanegrund – de er en vigtig aktør særligt i det åbne farvand i Aarhus Bugt Syd.

- Turisme: Vigtigt at formidle, hvordan vi skal behandle naturen, så vi udvikler turismen bæredygtigt og helst også gerne regenerativt, så turistaktiviteter kan bidrage positivt til havmiljøet, herunder ex. ålegræsudplantning, høst af tang og muslinger fra lineanlæg, mv. – og Tage afsæt i turismestrategien Længe Leve Horsens Fjord

- Hvordan kan man som borger bidrage til mere liv i havet? (melde sig til ålegræs-udplantning, uddanne "havambassadører" som kan formidle om havet og de løsninger, der giver mere liv

- Giv os fiskene tilbage – og færre skarv

- Fokus på Havbrug med fisk i åbne netbure og deres betydning for havmiljøet – er der plads til både dem og et godt lokalt havmiljø?

- Gerne også fokus på industrivirksomheder der udleder til havet: Interessevaretagelse for at de reducerer udledningerne yderligere, og kontrol/tilsyn med om de overholder gældende miljølovgivning

- Husk at medtage FN verdensmålene i strategien

1.5. Indkomne forslag til temamøde 24. oktober 2024 på Samsø Energiakademi:

Område: Samsø og vandområdet rundt om (Aarhus Bugt Syd)

- Støtte til arbejdet med at udlægge flere stenrev

- Akutpakken for fjordene er vigtig

- opbakning til at arbejde med udplantning af ålegræs på lavt vand

- Brug de historiske kort til at se potentialerne for genopretning af vådområder og kyststrand-enge, som også vil gavne kystnære havområder i form af tilførsel med færre næringsstoffer.

- Samsø Kommune bør gå forrest ift. at få udtaget relevant landbrugsjord rundt om Stavns fjord, så Fjorden kan få det godt igen. Og særligt nu der er statslig finansiering til det.

- Gerne fokus på økonomisk vækst gennem bæredygtig og regenerativ turisme som opdræt af muslinger og dyrkning af tang.

- Opstart af nye nyttehaver er en god idé (Havhaver med dyrkning af tang og/eller muslinger)

- Miljøfremmede stoffer: Der savnes et nemt overblik over forekomsten af disse, og hvor der er problemer med at overholde miljøkvalitetskravene, samt hvilke indsatser der gøres.

2. Justeringer af Havsamarbejdets Fælles Strategi efter høringsfasen

10-02-2025

Et udspil til Havsamarbejdets Fælles Strategi har været offentliggjort ved fire temamøder for borgere i efteråret 2024. Udspillet er også blevet forelagt Havsamarbejdets syv kommunalbestyrelser samt 22 organisationer i Blåt Råd.

På baggrund af indmeldingerne fra høringsfasen, er der foretaget en række justeringer i Strategien, som i det væsentlige er oplistet nedenfor.

Generelt:

Teknisk Styregruppe anbefaler, at tidsplan for opnåelse af målene i Strategien, fastlægges i handleplanen.

Varighed af Strategi og efterfølgende handleplan: Der foreslås mulighed for 1 revision hvert 4. år (Valgperiode).

Forord:

Der er indsat et forslag til fælles forord, på vegne af de syv borgmestre.

Ønsker til ændringer eller justeringer af forordet, fremsendes til Havmiljøkoordinator.

Ordlyden af forordet, har været til gennemlæsning i Teknisk Styregruppe.

Ændringer som følge af høringsfasen:

I nedenstående tabel, er ændringerne angivet, med reference til afsnit i strategien.

Ændringerne er lavet med inddragelse af Teknisk Styregruppe, og faglig kvalitetssikring af Aarhus Universitet.

EMNE	Baggrund for ændring
UDDYBNING FÆLLES MÅL	
Tabel indsat med uddybning af strategiens 6 mål	Afsnit: BAGGRUND OG PROCES. (side 4) Tabel indsat for at forklare målene lidt nærmere.
LOVGIVNING OG RELATION TIL ANDRE PLANER	
De lokale trepartner er nævnt, samt der er forklaret forskellen mellem dem og Havsamarbejdet.	Afsnit: LOVGIVNING OG RELATION TIL ANDRE PLANER (side 5). Beskriver, at den landbaserede indsats med reduktion af næringsstoffer, ikke ligger hos Havsamarbejdet. Men er nævnt, da indsatsen er vigtigt for Havmiljøet.
REDUCERE PÅVIRKNINGERNE	
Indsat afsnit om presfaktorer/påvirkninger.	Afsnit: INDSATSOMRÅDE 1. (side 12) Afsnit indsat for at nævne de vigtigste presfaktorer, som er relevante for Havsamarbejdet at arbejde med, med fokus på vidensopbygning først. Konkrete tiltag eller initiativer, og

	hvorvidt der iværksættes initiativer for alle de nævnte faktorer, vedtages først i handleplanen.
INDSAMLING AF VIDEN OG DELING AF VIDEN	
Pilotprojekt Naturpark Svanegrund samt Odense Fjord Samarbejdet i tilføjet.	INDSATSOMRÅDE 2 (side 13) Disse partnere er tilføjet, da Naturparken vurderes som vigtig og tæt samarbejdspartner, og Odense Fjord Samarbejdet til vidensdeling.
KORTLÆGNING AF DE REKREATIVE MULIGHEDER OG BEGRÆNSNINGER	
Dette er tilføjet: I samarbejde med de lokale turistorganisationer kortlægges ønsker og potentialer for naturturisme - herunder ønsket om og muligheden for at etablere for en Marin Natur- eller Naturnationalpark, som kan supplere Pilotprojekt Naturpark Svanegrund.	INDSATSOMRÅDE 3 (side14) Der er interesse fra flere politikere og interesseorganisationer for en Marin Naturnationalpark i den nordlige del af Havsamarbejdets område - så derfor er muligheder tilføjet.
FORMIDLING AF HAVETS TILSTAND, SAMARBEJDET OG PROJEKTERNE	
Hjemmesiden Havsamarbejdet.dk er tilføjet. Det er derudover tilføjet, at de enkelte kommuner kan tage initiativ til at fremme undervisningsforløb i skoler og på ungdomsuddannelser.	INDSATSOMRÅDE 4 (s. 15) Emnet omkring havformidling i skoler og ungdomsuddannelser, er fremført som ønske af bl.a. politikere i Aarhus Kommune og interesseorganisationer. Der er pt. Ikke afsat midler til opgaven, og derfor er det for nuværende en ambition. Det handler om at fremme havformidlingen til unge, fra centralt hold i de enkelte kommuner. Ikke gennem udvikling af nye undervisningsmaterialer, med ved at gøre opmærksom på og fremme, at skolerne formidler om havet+tilstanden, og hvad der gøres for at rette op på det.
EKSTERN FINANSIERING	
Virksomhedskonceptet <i>Guld og Grønne Tangskove</i> er tilføjet	INDSATSOMRÅDE 6 (Side 17) Tilføjet da konceptet først er udviklet, efter første udspil af strategien blev skrevet. Havsamarbejdet er blandt de første kommunale havpartnerskaber til at inddrage de private aktører i havets genopretning.

/Torben Ankjærø
Havmiljøkoordinator